

30. juni 2017

Investeringerne i små og mellemstore virksomheder hænger fortsat i bremsen

Erhvervslivets investeringer er faldet markant efter den økonomiske krise og har de senere år trods bedre konjunkturer ikke rykket sig nævneværdigt, når de måles i forhold til den værdi, der skabes i de danske virksomheder. Under overfladen er billedet imidlertid mere nuanceret, for mens det går fremad i de store virksomheder, står det stille for de mellemstore og små virksomheder. Det er en stor udfordring for dansk økonomi at få vendt denne udvikling.

- Nye tal fra Danmarks Statistik viser, at erhvervslivets investeringer fortsat har svært ved at komme i omdrejninger oven på det store fald efter finanskrisen.
- Investeringerne i de store virksomheder (100 ansatte eller flere) har dog haft en positiv udvikling de senere år, og investeringsniveauet efter krisen ligger ikke langt fra det niveau vi så før krisen.
- Investeringerne i de små og mellemstore virksomheder har derimod ikke vist positive tegn de senere år, og udviklingen må i bedste fald karakteriseres som flad på et meget lavt niveau.
- Samlet underbygger tallene indtrykket af, at de store virksomheder klarer sig, mens det er de små og mellemstore virksomheder, der er udfordret og hænger i investeringsbremsen.
- Der kan være mange forklaringer på det, billede vi ser. Overkapacitet, stor økonomisk usikkerhed, forsigtighed i bankerne mv. Der kan også ligge en forklaring i sammensætningen af vores vækst, hvor det er den hjemlige efterspørgsel, der har haft problemer med at komme i omdrejninger, mens eksporten har klaret sig, som man kunne forvente. De store virksomheder er langt mere orienteret mod eksport end de små, der er mere orienteret mod hjemmemarkedet.
- Uanset hvad der er forklaringen, er det lave investeringsniveau en udfordring for Danmark. Man skal i det lys passe på med at bremse udviklingen i den hjemlige efterspørgsel via en stram finanspolitik. Samtidig bør man overveje tiltag, der kan hjælpe investeringerne i digitalisering og ny teknologi på vej. Disse tiltag bør dog målrettes der, hvor problemet ligger – nemlig blandt de små og mellemstore virksomheder. Det gælder særligt i en tid med et begrænset finanspolitisk råderum.

Kontakt Cheføkonom **Frederik I. Pedersen**,
Formandssekretariatet, telefon 28 42 42 72 eller mail
frederik.pedersen@3f.dk

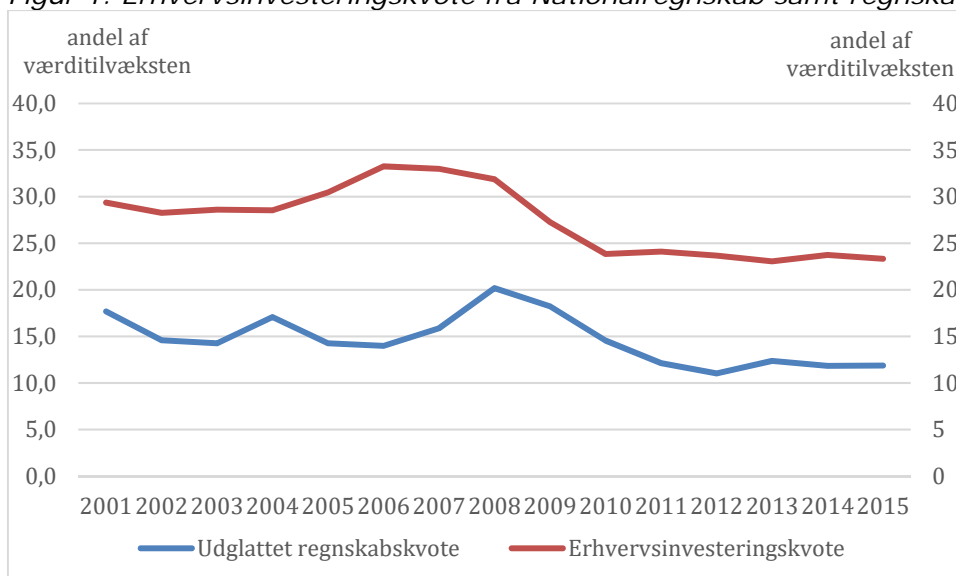
Investeringerne ligger fortsat lavt i dansk erhvervsliv

Der har i de senere år været stor debat om investeringsniveauet i de danske virksomheder, der i forbindelse med krisen faldt markant og igennem flere år nu har ligget på et meget lavt niveau set i et historisk perspektiv. Der er blevet talt om investeringskrise.

Det er via regnskabsstatistikken fra Danmarks Statistik muligt at se på virksomhedernes investeringer på et mere detaljeret niveau end gennem Nationalregnskabets opgørelse, der ellers normalt er i fokus. Det er til de detaljerede undersøgelser nærliggende at se på investeringskvoten, der beregnes som investeringsudgiften sat i forhold til værditilvæksten (egenproduktionen) i virksomhederne. Begge opgjort i løbende priser. Man får dermed et billede af, hvor mange kroner virksomhederne investerer ud af den værdi, de skaber¹.

Figur 1 viser dels kvoten baseret på regnskabsstatistikken ("regnskabskvoten") og dels baseret på nationalregnskabets noget bredere opgørelse, jf. faktaboks til sidst i analysen. Kvoterne dækker alene de private hovedbrancher: industri, bygge- og anlæg samt privat service².

Figur 1. Erhvervsinvesteringskvote fra Nationalregnskab samt regnskabskvoten.

Anm.: Da regnskabsstatistikken ikke følger kalenderåret, er der lavet en udglatning for bedre at kunne sammenligne med nationalregnskabet. Se faktaboks sidst i analysen. Nationalregnskabskvoten for de senere år er usikker, og tallene er taget fra Eurostat, da Danmarks Statistik ikke - på deres hjemmeside - offentliggør tal så langt frem.

Kilde: Danmarks Statistik og Eurostat.

¹ Ved at kigge på kvoter i løbende priser kan der være en negativ tendens i udviklingen, fordi en større del investeringerne i dag sker i IT-produkter, hvor priserne generelt falder relativt til de øvrige priser.

² Den finansielle sektor er med i nationalregnskabets opgørelse, men ikke i regnskabsstatistikken.

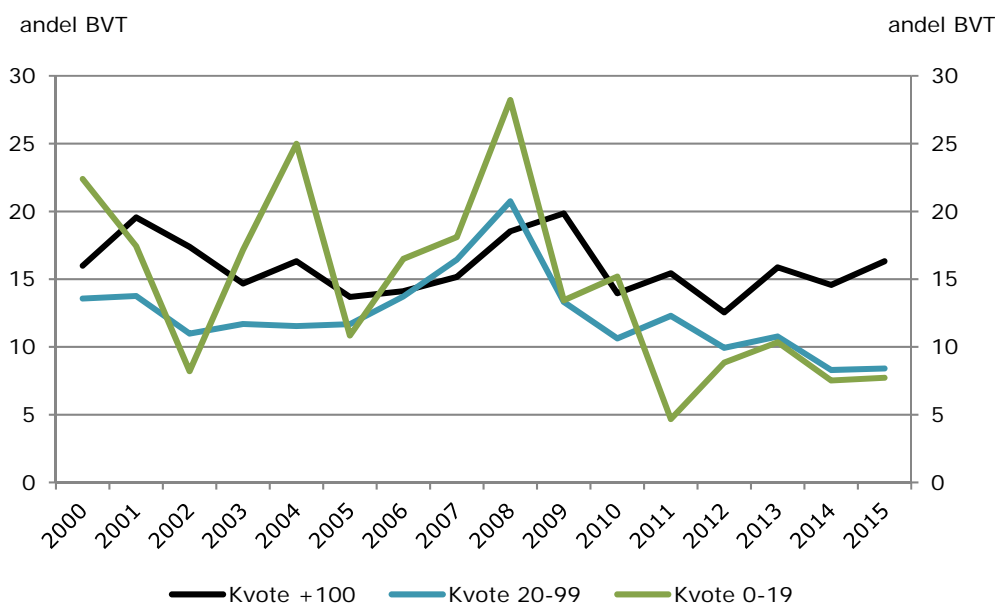
Som figur 1 viser, faldt investeringskvoten markant i forbindelse med den økonomiske krise og har de senere år, trods bedre konjunkturer, stort set ikke flyttet sig. Niveauet for investeringerne ligger samtidig mærkbart lavere efter finanskrisen i 2007/2008 end før. Niveauet er forskelligt mellem Nationalregnskabet og regnskabsstatistikken, mens kvoterne er faldet omtrent relativt lige meget fra perioden før og efter 2008.

Investeringer fordelt på virksomhedsstørrelse

Vi har altså på overfladen et problem med at få gang i erhvervslivets investeringer, der samtidig ligger på et lavt niveau. Regnskabsstatistikken giver mulighed for at kigge dybere ned i investeringerne herunder opdelt på virksomhedsstørrelse for årene 2000 til 2015.

Som det fremgår af figur 2, har de store virksomheder med mere end 100 ansatte i gennemsnit et højere investeringsniveau, som samtidig er langt mere stabilt end de øvrige virksomhedsstørrelser. Investeringskvoten for de store virksomheder har været svagt stigende de senere år, og der er ikke nogen større forskel mellem niveauet før og efter krisen, jf. figur 3. Det peger på, at de store virksomheders investeringer er oppe i omdrejninger.

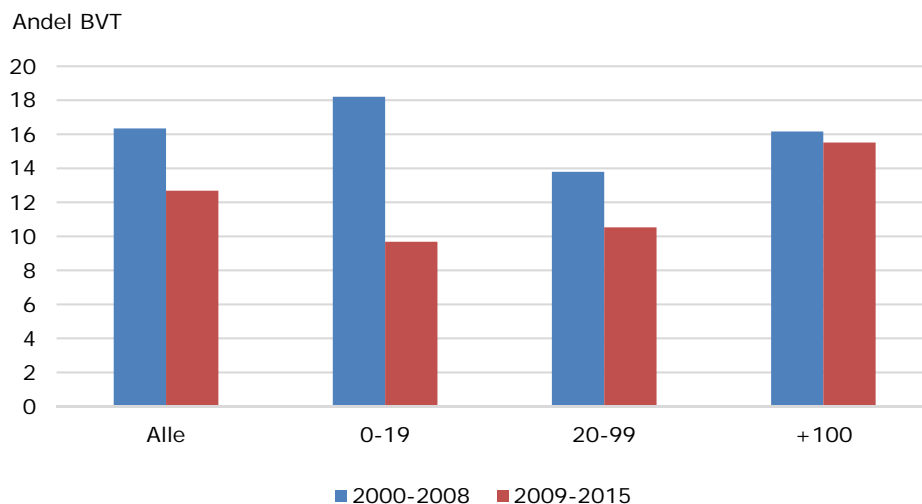
Figur 2. Investeringer ift. værditilvæksten fordelt på virksomhedsstørrelse.

Kilde: 3F pba. Danmarks Statistik.

Kigges der på de små virksomheder med under 20 ansatte, har der været store udsving i investeringskvoten fra år til år. Investeringerne lå ifølge de nye regnskabsoplysninger uændret fra 2014 til 2015 og fortsatte dermed på et meget lavt niveau. Investeringerne i de små virksomheder har samlet ligget markant lavere efter 2008 sammenholdt med perioden, før finanskrisen for alvor satte ind. Det viser figur 3.

Figur 3. Andel af investeringer ift. virksomhedsstørrelse før og efter 2008.

Kilde: 3F pba. Danmarks Statistik.

For de mellemstore virksomheder (20-99 ansatte) har investeringskvoten også ligget uændret det seneste år efter et stort fald lige efter krisen og en efterfølgende generel nedadgående tendens. Der er altså heller ikke her noget positivt at spore. Samlet ligger investeringerne for de mellemstore virksomheder efter krisen også på et betydeligt lavere niveau end før krisen, omend nedgangen ikke er lige så slem som for de små virksomheder, jf. figur 3.

Samlet peger tallene på, at det store dyk i investeringskvoten i forbindelse med krisen kan henføres til alle virksomhedsstørrelser, størst dog for de små og mellemstore virksomheder. Mens det er gået fremad for de store virksomheder, kan der ikke spores nogen som helst positiv tendens for de små og mellemstore virksomheder. Her kan man i bedste fald tale om et uændret investeringsniveau de senere år på et meget lavt niveau. Dermed ser de store virksomheder ud til at klare sig, mens de små og mellemstore virksomheder fortsat hænger gevaldigt i investeringsbremsen.

Da investeringerne i regnskabsstatistikken ikke medregner investeringer i forskning og udvikling (F&U), kan udviklingen over tid være undervurderet. Men det er formentlig primært i de store virksomheder, dette er gældende, da de typisk har de største udgifter til F&U. Det underbygger bare yderligere konklusionen om, at investeringsudfordringerne primært ligger blandt de små og mellemstore virksomheder.

Bedre investeringsvilkår for SMV'erne kan være en mulighed

Overkapacitet og stor økonomisk usikkerhed efter 2008 har helt sikkert været afgørende faktorer for, at investeringerne har haft svært ved at komme i omdrejninger, mens der er større usikkerhed omkring finansielle begrænsninger: Nok har renten været ultra lav, men det er ikke givet, at især de små og mellemstore virksomheder har kunnet låne, fordi den finansielle sektor efter finanskrisen er blevet mere forsigtig med udlånene.

Det er især den hjemlige efterspørgsel, der har haft svært ved at komme i omdrejninger efter krisen, mens eksporten er vokset på linje med det, vi har set tidligere³. Det er især de store virksomheder, der eksporterer, så sammensætningen på vores vækst kan være en væsentlig forklaring på, hvorfor det investeringsmæssigt ser bedre ud for de store virksomheder end for de mindre. De små og mellemstore virksomheder er langt mere afhængige af udviklingen på hjemmemarkedet.

Uanset hvad der er forklaringen, er det lave investeringsniveau en udfordring for Danmark. Både på kort sigt fordi investeringer trækker vækst og beskæftigelse med sig via øget hjemlig efterspørgsel⁴. Men også på længere sigt fordi investeringer er med til at skabe øget produktivitetsvækst, udvikling i erhvervslivet og konkurrencedygtige virksomheder til gavn for dansk økonomi og den danske beskæftigelse.

Det er således produktivitetsvæksten, der er udfordringen for dansk økonomi (og for de fleste andre rige økonomier). At sikre fortsat produktivitetsvækst handler om investeringer: I ny teknologi, i digitalisering, nye arbejdsgange, smartere produktion, forskning, udvikling og ikke mindst uddannelse og efteruddannelse.

En stor analyse blandt 3F'ernes tillidsrepræsentanter sidste år bekræftede billedet af, at der er langt større fokus på investeringer herunder i digitalisering og uddannelse i de store virksomheder sammenlignet med de mindre, jf. boks.

Boks Resultater fra 3Fs TR-panel

En undersøgelse blandt 3Fs tillidsrepræsentanter (1300 hvoraf 850 har svaret) sidste år bekræftede billedet af, at udfordringerne især ligger i de små og mellemstore virksomheder, mens de store virksomheder ser ud til at klare sig langt bedre. Jo større virksomhed jo flere tillidsrepræsentanter svarede at:

- a. De har digitaliseret/automatiseret inden for det seneste år.
- b. De teknologiske og digitale værktøjer løbende opdaterer.
- c. Medarbejderne løbende uddannes i brugen af ny teknologi og nye arbejdsgange.

Derover viste undersøgelsen:

³ <https://twitter.com/3Ffip/status/826410830086492160>

⁴ Det er primært den hjemlige efterspørgsel der er årsag til at væksten har været sløj efter krisen herhjemme

- At kun knap hver tredje medarbejder løbende blev uddannet i brugen af ny teknologi og nye måder at arbejde på, mens knap halvdelen svarede, at de ikke gjorde.

Det til trods for at undersøgelsen også viste:

- En positiv sammenhæng mellem produktivitet og digitalisering/automatisering.
- At virksomheder, hvor medarbejderne løbende bliver uddannet i brug af ny teknologi, oplevede 59%, at digitaliseringen/automatisering gjorde arbejdet lettere. Kun 13% mente, at det ikke havde gjort arbejdet lettere
- At kun 8% af tillidsrepræsentanterne svarede, at de så digitalisering og automatisering som en trussel, mens 54 % svarede, at de så det som en mulighed.

Udover at man bør passe meget på med den finanspolitiske bremse, der netop vil påvirke den hjemlige efterspørgsel, som de mindre virksomheder er meget afhængige af, er 3F åbne over for at hjælpe investeringerne i digitalisering og ny teknologi på vej.

Det kan være ændrede skattemæssige regler for afskrivninger, eller det kan være et bonus-fradrag for ekstra investeringer⁵. Uanset hvad mener vi, tiltagene bør målrettes, der hvor problemerne ligger – det vil sige små og mellemstore virksomheder⁶. Det gælder særligt i en tid med et begrænset finanspolitisk råderum. Vi ser ingen grund til store generelle tiltag som fx selskabsskattelettelser, der især vi gavne de store virksomheder. De store virksomheder skal nok klare sig.

Faktaboks om investeringsopgørelserne

Opgørelsen baseret på regnskabsstatistikken er ikke helt identisk med den opgørelse, der kan findes i Nationalregnskabet. Det skyldes bl.a. at Nationalregnskabet også medtager investeringer i forskning og udvikling samt udgifter til egenproduceret software. Desuden dækker regnskabsstatistikken primært de private byerhverv, omend den finansielle sektor ikke er med i tallene.

Men regnskabsstatistikken indgår som primærstatistik i Nationalregskabets opgørelse af netop investeringerne og er derfor et væsentligt element. Den anses derfor også som en væsentlig indikator for investeringerne, jf. også Nationalbankens Kvartalsoversigt, 3. kvartal 2015.

Tallene bygger udelukkende på de tre brancher: Industri, bygge og anlæg, samt privat service. Her dækker privat service over:

- Handel med biler og motorcykler, og reparation heraf
- Engroshandel undtagen med motorkøretøjer og motorcykler
- Detailhandel undtagen med motorkøretøjer og motorcykler
- Transport
- Hoteller og restauranter
- Information og kommunikation
- Ejendomshandel og udlejning
- Videnservice

⁵ I "Helhedsplan" fra V-regeringen blev der foreslået et ekstra fradrag for merinvesteringer i forskning og udvikling på 50 pct. for små og mellemstore virksomheder (i alt 150 pct.) og 25 pct. for store virksomheder (i alt 125 pct.). Man kunne overveje at udbrede et sådan fradrag til relevante investeringer i digitalisering og ny teknologi. Altså et bonus-fradrag der skal styrke incitamenterne til at investere i digitalisering i de små og mellemstore virksomheder.

⁶ Det er muligt at udfordringerne i SMV'erne kan afgrænses yderligere, hvis der tages højde for, at en del SMV'er er en del af en større koncern, jf.

<http://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetAnalyse.aspx?cid=27867>

- Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service.

Data er ekskl. landbrug, fiskeri, energi- og vandforsyning, havne mv., jernbane- og busdrift, pengeinstitutter, forsikring, almene boligselskaber, offentlig administration mv.

Bemærk at brancherne råstofindvinding, genbrug og reparation af husholdningsudstyr ikke er medtaget i analysen på grund af manglende data.

Investeringerne og værditilvæksten i regnskabsstatistikken kan endvidere opdeles på virksomhedsstørrelse efter antallet af ansatte. I statistikbanken findes kategorierne 0-9, 10-19, 20-99 og 100+.

Tallene følger regnskabsåret og ikke kalenderåret, hvilket man må forsøge at tage højde for, hvis man vil sammenligne med fx nationalregnskabet.

Investeringerne i regnskabsstatistikken dækker over tilgang og afgang af anlægsaktiver, dvs. fast ejendom (grunde, bygninger mv.) og driftsmidler (maskiner, køretøjer, inventar mv.) og immaterielle aktiver (software, licenser mv.). Tilgang opgøres til anskaffelsespris før afskrivninger og andre reguleringer og omfatter såvel købte som leasede aktiver. Afgang værdisættes til salgsprisen eller, hvor denne ikke kendes, til den nedskrevne værdi.

Se <http://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/regnskabsstatistik-for-private-byerhverv>

Analysen er udarbejdet af
stud.scient.oecon **Emma Pietraszek** og
Cheføkonom **Frederik I. Pedersen**